

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„Koroški Slovenec“,
Lidová knihtiskárna,
Wien V., Margaretenplatz 7.
Rokopisi se naj pošljajo na naslov:
Anton Machát, Wien V.,
Margaretenplatz 7.

List za politiko, gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane celoletno: K 100.—
polletno: K 50.—
četrletno: K 25.—

Za Jugoslavijo
celoletno: 15 Din.
polletno: 8 „
četrletno: 4 „

Leto I.

Dunaj, 17. avgusta 1921.

Št. 22.

Zveza narodov kot zaščitnica narodnih manjšin.

I.

O vezi narodov smo napisali že v 4. številki našega lista poseben uvodnik, zlasti pa smo v tem članku podali našim čitateljem zgodovinski obris njene ustanovitve in kratek pregled o pomenu in nalogah te mirovne organizacije.

Naj se sodi o Zvezi narodov in njenem obstoju kakorkoli hoče, eno moremo reči: Svetovna vojna, ki je zapustila v vseh narodih in državah globoko začrtane sledove v gospodarskem in socialnem življenju in vsekala v dušo vsakega posameznika trpke spomine na grozote in nesrečne žrtve, ima to dobro, da je rodila v vseh narodih spoznanje, da treba skupne organizacije vseh držav, ki bo na podlagi medsebojnega dogovora in mednarodnega prava vzdrževala red in mir med posameznimi državami ter potem mednarodnih razsodšč razgreševala med istimi nastale spore. Gotovo je tudi, da bo sedanja mirovna organizacija spreminjala svojo obliko, svoje ime in svoj statut, ker to že sedaj zahtevajo nekatere države, zlasti Amerika, kar bo storila gotovo tudi Rusija, kadar bo uravnana. Vsekakor pa bi ne bilo umestno, ako bi podcenjevali pomen Zveze narodov ali celo dvomili na obstoju te mirovne organizacije, ki je ravno za nas kot narodno manjšino največjega pomena.

O tem slednjem nas najbolje pouči mirovna pogodba sama in sicer člen 69., odstavek pet, ki govori o jamstvu Zveze narodov in ki določuje sledeče: „Avstrija soglašala s tem, da vsebujejo določbe prejšnjih členov tega odstavka (62—68) v kolikor se nanašajo na osebe, pripadajoče po narodnosti, veroizpovedi ali jeziku manjšinam, zaveznosti mednarodnega značaja in da se podrede jamstvu Zveze narodov.“

Iz citirane določbe sledi torej, da Zveza narodov jamči zato, da bo Avstrija v resnici izpolnjevala v členih 62—68 odstavek 5 st.-germanske pogodbe nam kot manjšini zajamčene pravice, seve, ako jih bomo zahtevali. Pri tej priliki se spominjam besedi nekega francoskega častnika, ki mi je dejal, gledajoč po plebsitu obupane Slovence, da nam za našo narodno individualnost ni biti v skrbeh, ker nas štiti manjšinsko pravo, na katero se nam je pri vsaki priliki opirati. Sploh moramo reči, da smo doslej vse premalo upoštevali dalekosežnost določb o varstvu narodnih manjšin, ki predstavljajo „obveznosti mednarodnega značaja“.

Določbe o varstvu manjšin vsebujejo pa še več; na obstoju narodnih manjšin zainteresiranim državam, ki so članice „Zveze narodov“, dajejo pravico, „vrhovni svet na kršitev ali nevarnost kršitve katerekoli teh obveznosti opozoriti in da more vrhovni svet tako ukreniti in taka navodila dati, ki so v danem slučaju primerna in učinkujeta“.

Vsaka država, ki je članica Zveze narodov, ima torej pravico radi neupoštevanja teh določb ali zatiranja narodnih manjšin opozoriti Zvezo narodov in zahtevati od vrhovnega sveta, da tako ukrene in izda taka navodila, „ki so v danem slučaju primerna in učinkujeta“.

Toliko o to zadevnih določbah mirovne pogodbe, iz katerih se da razvideti velik upliv Zveze narodov, ki ga ima na zaščito narodnih manjšin.

II.

Kako posluje Zveza narodov?

Cenjene čitatelje bo gotovo zanimalo, ako jim podamo v naslednjem kratek pregled o poslovanju osobito o organizaciji tajništva Zveze narodov.

„Na obali ženevskega jezera v Švici“, tako poroča neki ljubljanski dnevnik iz Ženeve, sto-

ji največji hotel v Ženevi: Palais des Nations. Tu je nameščena pisarna tajništva Zveze narodov. Ta hotel je kupila Zveza laici za znesek 5 milijonov švicarskih frankov.

Vendar ta zgradba ni edina, ki služi namenom Zveze. Na drugi strani mesta je poslovanje, kjer je sedišče Mednarodne pisarne za delavska vprašanja. Zopet drugod je veliko poslovanje, katero je prikrojila švicarska vlada brezplačno za seje Zveznih skupščin. Tam je urejeno vse potrebno za seje zastopnikov raznih držav, napravljene so galerije za častnikarje trideset raznih držav, katerim je stavila švicarska vlada na razpolago brezplačno brzojav in 16 telefonov. Poleg teh zgradb je v Ženevi rezerviranih še več poslopij za skupščine in za tajništva raznih delegacij.

Glavni tajnik Zveze narodov je sedaj Anglež Sir Erik Drummond, njegov namestnik je Francoz Jean Monnet. Poleg njega sta še dva podtajnika, en Japonec in en Italijan.

Mednarodno tajništvo je razdeljeno v oddelke za notranje in zunanje zadeve. V notranjo upravo spadajo pisarniška in upravna dela kakor registracija dokumentov, tiskanje in publikacija, urejevanje knjižnic, tolmačenje, prevajanje, prepisovanje itd.

Zunanja uprava obstoji iz 10 sekcij, ki ima vsaka svoj natančen delokrog. Med temi se nahaja tudi sekcija za administrativne komisije in manjšinska vprašanja koje ravnaatelj je Norvežan. V tej sekciji so zastopane sledeče države: Amerika 1, Avstralija 1, Britanija 1, Danska 1, Grčija 1, Letonija 1, Norvegija 2, Jugoslavija 1.

Uradna jezika sta angleški in francoski. V „Palači naroda“ je tudi obsežna knjižnica, kjer dela 15 uradnikov. Med tolmači in prevajalci najdemo 9 Britancev, 11 Francozov, 1 Švicarja in 1 Jugoslovena. Dosedaj ni v tajništvu nobenega nemškega državljana, kar pričča, da je Zveza v rokah zmagovalcev, ki bi radi držali Nemčijo v suženstvu še dolga desetletja.

PODLISTEK

Z. M. Kudjej:

Trganje koruze.

Amerikanska slika.

(Iz češkega prestavil M. R.)
(Konec.)

Po noči sem še mnogo skusil. Dlani so žgale in bo rokah so me zbadali nekaki žgoči žrebljički. Zabil sem v svoji sobi v strop žrebelj in pritrdil nanj dva traka z zanjkami na koncu. V zanjki sem dal svoji bolni roki, kateri sta bili tako dvignjeni, da ni mogla kri v nji. Res, zamrli sta, za to nista boleli. Toda čez teden dni niti to ni bilo več potrebno. Dlani so dobile debelo kožo so se tako okrepcale, da nisem čutil več nobenega napora.

Tudi Mabel, v katero se je moje nerazsodno srce medtem popolnoma zaljubilo, je bila do mene jako vljudna. Hodil sem ž njo vsak večer po velikem vrtnu pri farmi in vedno sem ji ponavljal, da je krasna. Konečno sem prišel tako daleč, da sem ji priznal svojo ljubezen.

„To bi morali dokazati!“

„Vse, kar hočite, storim. V ogenj bi šel za vas.“

„No, to bom komaj hotela. To ni praktično. A upam, da boste zamocli to na drug način dokazati,“ je dostavila zagonetno.

Prihodnjo nedeljo smo šli z Jimmijem in Jackom na lov. Izakazalo se je, da sem dober strelec, daleko boljši nego oni. To mi jih je naklonilo.

„Ti Sidney, ne igraj se s to našo žabo. To je čarovnica,“ mi je rekel Jimmy.

„Zakaj pa?“

„No tega ti ne bom raziasnjeval. Toda že nekoliko vrlih fantov je zbežalo od nas radi nje.“

„To so bili zajci,“ sem rekel, „toda jaz, jaz sem medved.“

„To je res, toda tudi medved se da premočiti z medom.“

Začel sem glasno žvižgati. To je zadostovalo. Oba fanta sta gledala pomilovalno na me. Jack si je trkal pomenljivo na čelo, meneč s tem, da pri meni ni vse v redu, toda več ni govoril o tem.

V tej noči sem prišel do prepričanja, da so me po pravici svarili. Ko sem legel, sem opazil, da mi leži v postelji nekaj hladnega. Segel sem tje in lasje so se mi zježili. Kača!

Skočil sem kakor blisk in napravil luč.

Gad je bil toda mrtev. Vrgel sem ga v kot in legel znova.

Ležal sem morda četrto ure z odprtimi očmi. Naenkrat so se odprla vrata in nekaj belega je vstopilo v sobo.

Grom, če bi to bila Mabel!

Skočil sem in stisnil to prikazen v svoje naročje. Toda bil je samo preklicani zamorec Bill, ki je tu bogve kaj iskal.

Zamorec se je spustil v reski smeh potem, ko je zletel ven, se je hohotal kot blazen. To vse pa samo radi tega, ker je bil oblečen z Mabelino belo obleko in sem mu dal jaz v prvem trenutku poljub.

Zjutraj sem opazil, da ne morem vzeti svojih škornjev z mesta, na katerem so stali. Bili so pribiti s krepkimi štiricolnimi žreblji na pod. Oprostil sem jih po znatnem napornu in vtaknil žreblje mrtvemu gadu v gobec.

Pri zajutreku sem se moral silno premagovati, da nisem pograbil režečega se Billa. Mabeli pa sem z najbolj sladkim nasmevom dal gada, kateremu so štrleli iz gobca žreblji in rekel:

„Siromak je prilezel in mi potegnil žreblje iz škornjev. Toda to je bila pretrda hrana zanj.“

Kokor je bilo razvideti že iz tajnikovega poročila o izvanrednem občenem zboru dne 28. julija t. l. si je naša politična organizacija zahtevala pot, ki je nam odprta po st.-germainski mirovni pogodbi in ki vodi preko Dunaja v Ženovo. S tem pa je tudi povedano, da vprašanje narodnih manjšin ni več avstrijsko, marveč vsebuje „zaveznosti mednarodnega značaja“. In te poti se bomo dosledno držali.

Novi deželni glavar Florijan Gröger je prevzel vladne posle

v sredo dne 3. t. m. V ta namen se je vršila v slavnostni dvorani deželne vlade predaja uradnih poslov s strani odstopivšega deželnega glavarja dr. Lemiša v navzočnosti obeh odstopivših namestnikov Neutzlerja in dr. Franka ter predstojnikov vseh oddelkov. Dr. Lemiš je v svojem poslovnem govoru povdarjal zasluge, ki si jih je steklo uradništvo od prevrata do danes in da so se gibale vse zahteve uradništva v skromnih mejah, katere je tudi vlada z lahkoto zastopala in uresničila.

Novi deželni glavar, kateremu je oddal odstopivši dr. Lemiš vladni aparat, je med drugim apeliral na uradništvo, od katerega pričakuje, da bo tudi vnaprej, kakor doslej izvrševalo svoje dolžnosti in se ne bo dalo voditi od strankarsko političnih momentov. „Kot ljudski pooblaščenec Koroške“, je nadaljeval, „pričakujem, da se bo uradništvo posavilo v službo ljudstva, da bo skrbelo za strogo upoštevanje zakonov ter stilo vse, kar je v nteresu prebivalstva, države in dežele. Ne bi smelo biti, da je prebivalstvo tu za uradništvo, marveč le uradniki za prebivalstvo.“

Nato se je zahvalil deželnonradni ravnatelj Lohmeyer imenom uradništva odstopivšemu deželnemu glavarju, pozdravil novega, nakar se je vršilo predstavljanje uradništva nastopivšemu deželnemu glavarju.

Da, strogo upoštevanje zakonov in popolno ravnopravnost napram Slovincem, pričakujemo od novega deželnega glavarja in njemu podrejenega uradništva tudi mi Slovenci. V kolikor se bodo njegove besede uresničile, bomo kmalu vedeli poročati našim čitateljem. Za nas bodo merodajna edino dejanja.

Pomen in naloge naših izobraževalnih društev.

(Iz referata na sestanku zastopnikov izobraževalnih društev v Št. Jakobu v Rožu dne 7. avgusta t. l.)

„Vse soli,“ gorje samemu, pravi sv. pismo. In že prej je Bog v raji rekel Adamu, človeku ni dobro samemu biti. Človek sam zase je zato kar je kaplja na veji. Zato se družijo: najprej v družinah, nato v vaseh, v občinah, v deželi, v državi. In najmočnejši so tisti, katerih je naj-

Mabel je vzela gada in ga vrgla skozi okno in rekla z mežkajočimi očmi:

Kaj pa ona črna krasotica?“

„Ta, ah, res, verujte mi, da se njen poljub da meriti z vsako belo damo. Mislim, da tudi vi ne bi znali bolje poljubiti.“

Nato je postala Mabel nekako mrzka in Bill se je ošabno napihnil. Potem smo šli zopet na koruzo. Ta dan me Mabel nikakor ni dosegla. Lati so leteli z rok kot toča. Na večer, ko smo že končali, mi je zašepetala Mabel:

„Pridite danes v Rdečo dolino. Priznavam, da sem kriva in potrudila se bom, da to popravim —“

„Pridem,“ sem rekel trdno.

Doma sem si od Jimmyja sposodil samokres, ga nabil previdno, da bi me nikdo ne videl in sem šel k Rdeči dolini.

Ta je bila morda pol ure oddaljena od farme. Rdeča dolina je izgledala kakor velikanska struga, izrita v ravnino. Oba brega sta bila obrastla z jelkami in od nikoder se ni videlo tje.

Korakal sem previdno naprej. Toda previdnosti ni bilo treba. Naglo me je napadel nekdo od vzadi. Predno sem se zamogel osvedočiti, kaj se godi z menoj, sem že ležal zve-

važ, seveda ako imajo tudi pametno vodstvo. V svetovni vojni so se združilo kakih 20 držav proti štirim in na prstih ene roke se je dalo že davno napovedati med vojno, kdo da bode zmagal. Odločilne so bile v svetovni vojni posebno Združene države Amerike, v kateri državi je združenih toliko velikih držav ameriških. In komaj je svetovna vojna končala, že ste slišali, kako se družijo spet države: mala antanta je nastala iz več držav in da se posebno velika antanta trudi, da bi ostala še nadalje združena, je vsakemu človeku znano.

Cel svet torej ve, v združenju je moč. Vsi stanovni se ravnajo po tem geslu, delavci so si jajo organizirani in so edino zavoljo tega na tem, da ne bode zavladali samo po občinah, ampak tudi po deželah, po državah. Samo mi kmetje, kažemo za združenje tako malo smisla. Star kmetijski pregovor se ja glasi, v španoviji še pes pogine. Vsak se zapre v svoj dom, kakor polž v svojo hišo in je vesel, da nima z nikomur kaj opraviti. K večjemu, da gleda še na sosedovo polje in se jezi, da je njegovo polje bolj obrodilo. In tako je prišlo, da je kmet postal v tolikih stvareh tako zapostavljen in da zdaj že drugi hočejo komandirati z njegovo hišo, z njegovim poljem, katero vendar tako ljubi kakor svojo srčno kri. In zapomnimo si eno, če ne bomo znali držati bolj skupaj bodo nas še bolj pohodili.

V naših izobraževalnih društvih se pa ne združujemo samo kmetje, ampak vsi ljudje, ki imamo iste cilje, iste skrbi, s kratka vsi ljudje, katere žuli isti žulj. Posebno nas družijo mnogo skupnih zadev z delavcem. Jaz sem namreč mnenja, da prvi delavec je bil na svetu poljedelec in tudi še dandanes je prvi delavec kmet. Od zemlje, od poljedelskega dela ja živi ves svet in kakor hitro odpove kmet-delavec, odpo-vejo istočasno mašine na železnicah, ugasne ogenj v plavžih, morajo zapustiti uradniki svoje pisarne itd. Dsrednje sile so tudi v svetovni vojni predvsem obnemogle zavoljo tega, ker jim je zmanjkalo kruha, sadov poljedelčevega dela. In to se zdaj ponavlja na najsičajnejši način zopet v Rusiji. Lakota se je začela širiti — saj ja berete liste — in na milijone vseh ljudi, vseh stanov beži na vse kraje sveta in Lenin in Trockij prosita Evropo in posebno Ameriko za kruh ker sicer ne vesta, kaj se bode iz teh milijonov in milijonov sestranih ljudi še izemilo. V izobraževalnih društvih se torej združimo vsi, ki delamo, nadalje vsi, ki hočemo ostati zvesti svoji materini besedi in ki trdimo, da človek, ako noče postati zver, mora ostati veren, mora imeti vero.

In kaj hočemo doseči v izobraževalnih društvih?

1. Razširiti si moramo svoje znanje. Zato je treba knjig, je treba časnikov, je treba predavanj in sestankov. Sedajno stoletje se imenuje papirnato stoletje, ker tisti narodi najbolj napredujejo, ki največ berejo. Da zato nima mo časa, ni res. Koliko prostega časa imajo vendar naši otroci, ima mladina, ali jej ni mo-

zan na zemlji in moj nesrečni samokres je odletel daleč v grmovje.

Bilo jih je morda deset in vsi so imeli črne maske. Privezali so me k drevesu in začel je sod.

Potem so mi prečitali očividno že pripravljen obsodbo. V njej je stalo nekaj o kradbi konjev in drugih izmišljenih stvareh. Naposled so mi izjavili, da me ne bodo ustrelili, če zanustim Craterovo farmo in se ne brigam več za Mabel.

Rekel sem mirno, da me naj pišejo v uho.

Tedaj se jih je postavilo pred mene šest s puškami. Dali so mi še minuto k pomisleku, toda ko sem zopet trdovratno odkimal z glavo, je dal vodja znamenje za strel.

Rdeča dolina se je zablížala od bliskov, ki so izleteli iz cevi. Nekaj me je udarilo v prsa. Temne postave so s smehom izginile. Obenem sem začutil grozno neprijeten duh. Kaj je to?

Malopridneži so me nolili z nečim, kar je silno smrdelo po dihurivini.

Trgal sem ob vrvi, toda opravil nisem ničesar, dokler ni prihajal na konjiču Jimmy in me ni osvobodil.

goče dati namesto veselja do ponočevanja, popivanja, veselja do knjige. Kristijanom nekda niso pustili obiskovati šol, da bi ne mogli postati kos poganom, ki so imeli vse šole v svojih rokah. Amerikanci v južnih Združenih državah ne puste zamorcem v šole, da bi se ne izobrazili in da bi ne vrgli raz sebe jarem svojih tlačiteljev. In jednako se godi Indijancem. Zato v napredku je moč, v pouku podložnih, zatiranih narodov je o skrivnost njegovega odrešenja. Nas Slovencev je približno en milijon in precej smo znani po svetu, ker smo kulturni narod s svojimi knjigami, časniki in ko se je sklepal mir v Parizu, se je zelo mnogo govorilo o slov. ljudstvu. Francozov je 40 milijonov in dozdej so vodili ves svet, ker so najbolj izobraženi narod na svetu. Zamorcev je 400 milijonov, in nihče se za nje ne zmeni, šol jim ne dajejo, za sužnje, za hlapce jih majo, ker so še sila nekulturni in neizobraženi. Ali naj vam povem, kako se upajo Amerikanci postopati z njimi, ne da bi kdo ta 400 milijonski narod vzel v varstvo? Amerikanci imajo način umora, kateri se pravi linčati. Ako namreč dobijo koga pri hudodelstvu, ga kar ubijejo. Tega morjeina se Amerikanci poslužujejo posebno proti zamorcem. Samo leta 1919 so jih na ta način v Ameriki umorili 77. In zakaj so jih umorili? Francoski listi poročajo: V mestu Popo City se kratkočas zamorec s treljanjem iz revolverja v zrak. Bela množica ga napade, vleče iz mesta in tam živega sežge. V vasi Americus je črnc zatožen, da agitira proti belim ljudem, ujamejo ga in potopijo v bližnji reki, drugega radi tega ustrela. Tako pometajo z narodom, ki je neveden, neizobražen. In noben narod se v tem oziru od drugega naroda ne razlikuje. Vsi so jednaki, ali Nemec, ali Anglež, ali Amerikanec. Zato prijatelj, zanesi se le na se in svojo roko in svojo pamet. Pomagaj si sam in potem ti bode Bog pomagal.

Druge kar morajo gojiti društva je navdušenje za treznost. Koliko denarja se popije, koliko zdravja s popivanjem ukonča. Amerika je gotovo najbolj napredna država in gotovo ste že slišali, kako so silne Združene države Amerike postale suhe: prepovedano je tam piti alkohol: vino ali pivo ali žganje. V treznosti so tudi mojstri Angleži. Pri nas so nedelje dnevi nezmernosti in ne dnevi gospodovi, Angleška je znana pa zavoljo tega, ker so tam v nedeljah vse gostilne zaprte in izgledajo tam ob nedeljah, kakor bi bilo vse izumrlo. To je napredek, to je izobrazba, to je zrelost. V društvih se mora zbirati elita, najboljši del mladine, ki ima zmislja še za kaj drugega kakor pa za glaz in nezrelo igranje z najsvetejšimi čuti — z ljubeznijo.

V društvih se mora tudi gojiti spoštovanje do dostojnega vedenja napram nasprotnikom. Vsako mnenje, ako je dostojno in se drži v dostojnih mejah, nam mora biti sveto. Skusimo na razvalinah preteklosti si ustvariti nek nov način skupnega življenja. Seveda, da pri tem od svojih svetih nazorov ne pustimo niti za pičco. Vi nasprotniki smete delati za svoje i-

„Jaz sem ti rekel, ne igray se ž njo,“ so bile njegove prve besede, ko me je osvobodil. „Sicer pa ne dišiš posebno prijetno,“ je dostavil in si držal nos v pesti.

V notranjosti sem vzkipel, toda na zunan sem ostal miren.

„To bo brzkone pot,“ sem rekel.

„Ah, kam šel!“ je vzkliknil jezno Jimmy in zbežal.

„Ko sem se vrnil na farmo, so me vsi pomilovali, najbolj Mabel, ktera je hotela od očeta in bratov, da bi napravili na čudne sodnike pogon.“

Jaz sem to velikodušno odklonil. Ali ko je Mabel odšla neopaženo pred farmo, sem zbežal za njo, prijel sem ji okoli pasa in ji pritisnil na moja moška prsa. Mabel se je strašno prestrašila. Toda jaz sem se malo brigal za njen odper.

Toda čudo, Mabel se je naenkrat nasmehnila in mi rekla:

„Toda, dragec, idi in se vendar že preobleci.“

Mislim, da sem vrgel nekaj kvišku, zaplesal divji ples in potem zbežal v svojo sobo.

Pol ure pozneje sem sedel čist in svoč s svojo Mabel. Kdo ve, ob kolikih je že bilo, ko sva se ločila

deale in svoje nazore, a pustite to pravico tudi nam.

Društva morajo tudi gojiti ljubezen do domače zemlje, do našega rojstnega kraja, obdaneva od planin in gor, napolnjenega od cvetočega in zorečega žitnega polja, ljubezen do domačega ljudstva in do skrbi, ohraniti ga zdravega, obvarovati ga od tolikerih bolezni in naukov nove dobe. Ako tega ne bomo delali, bomo kmalu postali tuji na lastni zemlji. Mladina se nam odtuja po železnicah, tovarnah, mestih, ta mladina, ki je poklicana, da bo gosnodarila za nami z našo zemljo in dedščino.

Izobraževalna društva na plan! Na delo za našo mladino!

⊗ TEDENSKI PREGLED ⊗

Avstrija.

Avstrijsko državno gospodarstvo in prekrba s kruhom. Z ozirom na dejstvo, da se k krušni moki meša tudi 30 odstotkov koruzne moke rabi Avstrija tedensko 5.111.300 kg moke za kruh in 3.950.300 kg moke za kuho. Krušna moka stane državo 55 kron/kg; ker se pa ta moka oddaja pekom brezplačno, znaša izguba na teden 336.143.500 kron. Moko za kuho odstopi država oddajališčem po 10 k, akoravno stane državo 70 kron. Tedenski primanjkljaj znaša torej vsak teden samo pri moki za kuho in krušni moki 537.191.500 kron. Poleg tega pa plačuje država še posebej pekom za peko kruha na Dunaju 12.750.000 kron in za ostalo državo pa 10.000.000 kron vsak teden. Iz tega se razvadi, da mora Nemška Avstrija doplačevati samo pri oskrbi prebivalstva z moko in kruhom letno 31.000 milijonov kron. („Kärntner Tagblatt“ št. 157 z dne 14. julija 1921.) Normalna država, kakor so druge, si takih primanjkljajev ne more privoščiti, dočim je Avstriji malo na tem ležeče, če natisne par milijard več ali manj bankovcev. Politiko zadolževanja dober državljani ne more odobravati. Prišel na bode še tudi za Avstrije čas, ko bodo morali drago moko jesti, kot drugi, kajti ta zadolževalna politika bo tudi reparacijski komisiji postala sčasoma preneumna.

Tisočkronski bankovci z nemškim in ogrskim napisom vzeti iz prometa. Avstrijsko ogrska banka je izdala sledeči razglas: Se v prometu se nahajoči nemško-avstrijsko žigosani 1000kronski bankovci z nemškim in ogrskim napisom z datumom z januarja 1902, bodo upoklicani in vzeti iz prometa. Ti bankovci se naj do dne 31. avgusta 1921 pri dunajskem glavnem zavodu ali pri avstrijskih podružnicah avstrijske-ogrške banke potom plačila ali zamenjave oddajo, tako da je 31. avgust 1921 zadnji termin za upoklic teh bankovcev. Po tem času se bodo upoklicani bankovci sprejemali le še potom zamenjave pri avstrijsko-ogrski banki. Po 31. avgustu 1927 avstrijsko-ogrška banka ni več dolžna (pravila člen 89) nemško-avstrijsko žigosane 1000kronske bankovce z dne 2. januarja 1902 (z nemškim in ogrskim napisom) sprejemati ali zamenjavati.

Tako sva prežila tri neskončno srečne dni. Četrtega dne sem hibel na konju v mestece, kupil si črno obleko, v kateri bi se naj zaprosil za roko miso Mabel Craterove. Tako sva vsaj določila.

Ko sem prihajal v mestece, sem predal konja gostilničarju. Koruza je bila dotrgana in jaz sem izmenjal Craterov ček za gotove dolarje. Kupil sem si takoj vozni listek do samedga St. Louisa in potem napisal sledečo pismo:

Draga Habel!

Dovolite, da se po Vaših prijetnih šalah tudi jaz enkrat malo pošalim. Niti v spanju mi ne pride na um, da bi se oženil s tako šaljivko kot ste Vi. Dolgo ste me vleкли za nos, zato dovolite, da Vas tudi jaz enkrat potegnem za Vaš ljubki nos.

Vam udani Sidney.

Potem sem sedel na vlak in se odpeljal, mislim tisoč milj daleč, kajti s temi ljudmi se ni dobro šaliti.

Jugoslavija.

Kralj Peter umrl. Iz Belgrada prihaja vest, da je pretekli torek, dne 16. t. m. kralj Peter umrl na pljučnem vnetju, ki je zadalo zadnji udarec njegovemu že mnogo let bolnemu životu. Njegova bolezen ga je že pred izbruhom svetovne vojne prisilila, da se je odpovedal vladarskim poslom, katere je prevzel njegov mlajši sin Aleksander, ko se je njegov starejši sin Gjorgje odpovedal prestolonasledstvu. Mladi prestolonaslednik stopi sedaj na prestol mlade Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, katera je dobila pred kratkim z ustavo prve temelje za nadaljni gospodarski, prosvetni in politični razvoj.

Baranja — samostojna republika. Po najnovejših poročilih je v komitatu Baranja, katero imajo zasedeno Jugoslavlani, razglašena samostojna republika pod protektoratom Jugoslavije. Predsednik eksekutivnega odbora, kateremu pripadata tudi Nemeč Schwarz in Oger Magjarovič, je slikar Dobrovič. V Belgrad je odšla deputacija, ki je vladi naznanila razglasitev samostojne republike Baranje, ki noče priti pod Ogrsko. Nova republika hoče priti pod varstvo male antante.

Nemčija.

Obubožana Nemčija. Gospodarski poročevalec lista „New Saatemant“ v Londonu, ki se je vrnil iz Nemčije, poroča, da mnenje, ki vlada o nemškem blagostanju, nikakor ne odgovarja resnici. Nemčija živi od kreditov in prebivalstvo se nahaja v stanju obubožanja.

Čehoslovaška.

Nova vlada na vidiku. Vodstvo narodno-socialistične stranke je sklenilo, da pod gotovimi pogoji stopi v parlamentarno vlado. Predpogoj je sprejetje minimalnega programa, katerega je stranka predložila že prej. Glede sestave nove vlade se poroča, da bodo v nji zastopani Slovaki v mnogo večjem številu kot dosedaj, ker bodo imeli baje štiri ministre. Obenem se ustanovi posebni upravni svet za Slovaško.

Italija.

Spor z Jugoslavijo. V jugoslovanskih vladnih krogih je napravilo zelo mučen vtis, da italijanska vlada zahteva ponovno izkoriščanje baroške luke na 99 let. Splošno se smatra, da Italija na ta način onemogočuje vsa nadaljna pogajanja. Sicer pa je izročila italijanska vlada jugoslovanskim zastopnikom pri kulturnih pogajanjih potne liste in prekinila s tem tudi ta pogajanja, proti čemur je jugoslovanska vlada protestirala. Smatra se, da so s tem razbita tudi pogajanja za trgovinsko pogodbo med obema državama.

Francija.

Zapadno-evropske velesile so sedaj zaposlene v prvi vrsti z rešitvijo gornješlezjskega vprašanja in pa z razmerami v Mali Aziji. Francozi žele, naj Gor. Šlezija z vso svojo ogromno industrijo vred pripade Poljski. Te želje pa ne gojijo Francozi toliko iz simpatij do Poljakov, ampak vodijo jih drugi, zelo prozaični nagibi. Francoskim kapitalistom se je namreč posrečilo spraviti pod svojo „kontrollo“ skoro vsa večja industrijska podjetja na Poljskem. Poljske industrijske družbe bi pa silno pridobile če bi prišle v posest bogatih gornješlezjskih rudnikov. Na drugi strani pa imajo Angleži in Amerikanci velik interes na gospodarski obnovi in moči Nemčije in se francoski zahtevi upirajo. Tako izgleda, da se nekdanji gospodarski konkurenčni boj med Angleži in Nemci pretvarja polagoma v konkurenčni boj med Angleži in Francozi, ki gotovo ne bo ostal brez političnih posledic.

Angleška.

Vrhovni svet. Vrhovni svet se je zopet razšel, ne da bi rešil gornješlezsko vprašanje. Francoska in Angleška se nista mogli zediniti. Odločitev tega vprašanja se prepusti zvezi narodov. Vrhovni svet je razpravljal tudi o avstrijskih kreditih, a tudi v tem vprašanju ni prišlo do definitivnih sklerov.

Otvoritev irskega parlamenta. Dne 16. t. m. se je otvoril irski parlament. Voditeljem so se prirejale velike ovacije. Predsednik de Valera je izjavil, da je predpogoj za pogajanja z Angleško priznanje irske republike. Za samostojno svobodno Irsko hočejo Irci živeti in umreti.

Grška.

Grška zmaga. V zadnjem času so dosegli Grki proti Turkom odločilne uspehe. Dosegli so bagdadsko železnico in zadnje dni zasedli tudi mesto Ismid. Turki so se morali daleč umakniti. Njihova vlada je morala zapustiti Angoro in zvezo s Carigradom.

DNEVNE VESTI IN DOPISI

Podsinjivas. (Veličasten pogreb.) Še ni videla naša fara tako veličastnega pogreba. Dne 11. avgusta je bilo, ko smo spremili nadbudnega, vzornega, pri vseh priljubljenega bogoslovca III. letnika, Tomija Weissa, na zadnji poti iz začasnega pregnanstva tja v vzvišeno skrivnostno domovino. Iz celega Roža, pa tudi iz ostalih krajev Slovenjega Korotana so prihitali starejši duhovni sobratje, tovariši iz študijskih let in mlajši dijaki, da bi se odzvali zadnji dolžnosti napram tako rano preminulemu. Lepa vrsta belo oblečenih družic, kakor jih niti samo Telovo pri nas ni videlo, se je zbrala okoli s cveticami obsute in obdane krste, da bi bile deviškemu ženinu vdana spremljevalke k večni primiciji. — Videli smo v nenavadnem sprevedu domačo Slovensko požarno brambo, bivše brate Orle, ki jim je bil rajni vzoren voditelj in izvanredno veliko množico domačega ljudstva, ki je nehote občutilo, da je ta izguba ne samo za domače velika, prevelika, marveč tudi za celo našo malo, delavcev — potrebno ožjo domovino. V cerkvi se je poslovil od rajnega njegov starejši prijatelj in sobrat č. g. Dobernik, ob odprtem grobu mu je izročil zednje pozdrave svojih tovarišev bogoslovcev Trabesinger, besede tolažbe je izpregovoril preč. gosp. dekan Lempel. — Ob koncu slovesa, ki se je razvilo v tužno-svečano žalno manifestacijo, ki jo je priredilo domače ljudstvo svojemu velikemu sinu, je zapel pevski zbor iz Sveč ginljivo nagrobno. Tomo, lepo si se poslovil od nas. Gotovo je Tvoja radost tam velika. Ne pozabi nas! Z Bogom!

Šmarjeta v Rožu. (Požar.) V nedeljo, dne 14. t. m. popoldne je začelo goreti pri p. d. Žaver, ki je eno najlepših posestev v našem kraju in ki leži na najlepšem mestu. Ogenj je izbruhnul v kuhinji, kjer se je kuhalo za svinje. Zgorela je hiša, skedenj, hlevi in vsa druga gospodarska poslopja, torej vse žito, krma, stroji, motor, drva in mnogo drugega. Rešila se je vsa goveja živina, konj in prašiči kakor tudi večji del bišne oprave. Jako slabo je bilo, da ni pri hiši zadosti vode, katero so morali nositi od daleč. Škoda je ogromna ter takega požara nikdo ne pomni.

Šmarjeta v Rožu. (Nemška podivjanost.) Ko je dne 14. t. m. gorelo pri Žavru, so prišli na pomoč vsi ljudje od daleč na okoli pa tudi iz vseh slojev, nekteri so porabili celo priliko in kradli. Pomagal je prišel tudi g. major, ki biva tu na letovišču, zavedajoč se svoje dolžnosti napram bližnjemu. Ker ni bilo vode, je kopal zemljo in jo metal v ogenj. Tu pa stopi nek junak k njemu in mu reče: „Gospod major, kaj se trudite toliko, naj le vse zgori, saj so to Slovenci!“ G. major ga je naglal, pozneje pa mu je bilo žal, da si tega junaka ni pogledal natančneje in da ga ni takoj izročil orožnikom, ki so zvesto vršili svojo dolžnost na mestu požarja. Gospod major se je pozneje izrazil, da bi si nikoli ne mislil, da je taka podivjanost sploh mogoča in da tega slučajja skrajne narodnostne nestrpnosti nikoli ne bo pozabil. Samo vojaška obleka ga je zadržala, da temu junaku ni pokazal tako, da bi si bil dobro zapomnil, kdaj je gorelo pri Žavru.

K Čitajte in razširjajte
Koroškega Slovenca!

GOSPODARSKI VESTNIK

O valuti.

Valuta! Beseda, katera je bila nekoč navadna samo v bankah, na borzah in pri veletrgovcih. Danes je ta beseda vsakdanja, katero rabi nekolikrat dnevno tudi poslednji državljani republike. Valuto ali valute imenujemo tuji kovani ali papirnati denar, torej plačilna sredstva, katera se glasijo na drugo veljavo kakor je z zakonom priznana v naši državi. Ta plačilna sredstva imajo svojo tržno ceno, kurz imenovano, katera se je prej določevala na borzi, danes pa jo določuje, ker je trgovina z valutami prepovedana, državna centrala.

Banke in borzjanci so kupovali valute, da bi pri prodaji na razliki, ki nastane med nakupom in prodajo, imeli dobiček. Pred vojsko so bile te razlike malenkostne, šlo je morda za četrto vinarja pri eni kroni. Seveda so šle pri neomejenih vsotah, s katerimi se je dalo špekulirati, te male razlike lahko v tisoče. Razven v špekulacijske svrhe so se kupovale valute, zlasti zlati franki, tudi za plačevanje carine, katera se je morala plačati v zlatu in valutah.

To velja splošno o valutah v pravem pomenu besede. Če pa govorimo o „naši valuti“, potem govorimo tako že v prenesenem pomenu. Kajti ne gre več za ono resnično zadevo, za v tujini izvršen nakup avstrijskega kovane denarja ali bankovcev, ampak s tem mislimo ceno, katero ima naš denar, s katerimi plačamo v tujini kupljeno blago, stem mislimo vrednost naše veljave vobče.

Že v teku vojne je padala kupna sila denarja vseh vojskujočih se držav. Po vojni pa so bile premagane države, katerih valuta je naglo padala, ker so bile navezane na zdatni uvoz iz tujine. Najnižje je padla pri nas, kjer ni zadosti surovin, in ne premoga, kjer se mora z jedno besedo vse dovažati iz tujine.

Vojska je stala Avstrijo dnevno sto milijonov kron in ker vojna posojila niso zadostovala, je bila država prisiljena, priskrbeti si denar na nezakonit način. Dala je tiskati bankovce in se niti najmanj ni brigala da bi tudi te krila, kakor je predpisoval zakon, z dvema petinama v zlatu, da zlati zaklad se je še celo vedno bolj zmanjševal. Nakup sirovin se je moral, kolikor je to bilo vobče mogoče, vršiti v nevtralnih državah in tako so prišle velike množine našega denarja v tujino. Ker tudi pri denarju velja isto pravilo kakor pri drugem blagu: „Kjer je bilo povpraševanje za kronami neznatno, je bila vrednost krone vedno bolj majhna.“

Tako smo se znašli počasi v onem začaranem krogu, iz katerega ni izhoda in kateri je privedel kurz naše krone tje, kjer je danes, ko za 100 avstrijskih kron dobimo 64 švicarskih centimov, ki so bili vredni pred vojno nekoliko manj kot 64 vinarjev. Čim dalje hitimo, tem manjše je upanje na reštev iz današnjega položaja, da lahko se reče, da iz lastne sile, brez tuje pomoči, vobče ne moremo priti iz tega položaja. Tem težje pridemo iz tega položaja, ker se oni krogi, ki bi mogli pomagati pri ozdravljenju avstrijske valute z oddajo premoženja, z davki in posojili, branijo tega na vse pretege.

Z dohodki iz davkov plača Avstrija le težko plače svojih uradnikov. Iz državne blagajne se plača letno 30 milijard za kruh, ker daruje država ljudstvu kruh, ki ga mora kupiti v tujini, zastonj. Država donlačuje tudi pri železnicah in tudi obresti za državne dolgove znašajo milijarde. Priminjkljaj v državnem priračunu znaša 50 milijard na leto, to pomeni, da se bo natisnilo toliko novih bankovcev, ki niso z ničemer kriti. S tem se seveda zopet zmanjša kupna moč denarja, potrebščine postanejo dražje, delavci in uradniki zahtevajo višje plače, država ima večje izdatke, katere krije zopet z novimi bankovci in novo padanje naše valute sledi.

Zadružne čistilnice za žito.

Vsak kmetovalec mora, ako hoče uplivati na povoljno žetev, tudi že dobro premisliti, kakšno seme bo sejal. To vprašanje je treba pred setvijo dobro preudariti in kmetu ne sme biti žal ne truda, ne časa, ki ga porabi v to, da poskrbi za setev čistega, izbranega semena. O potrebi dobrega semena smo pisali že v 17. številki našega lista, a danes hočemo opozoriti zlasti na pomen čiščenja semenskega žita.

V ta namen si nabavijo različne gospodarske zadruge, posojilnice, podružnice dež. kulturnega sveta ali tudi po več posestnikov skupaj čistilnico za žito, katere namen ni samo izločiti iz semenskega žita vsa plevelna semena, marveč take čistilnice imajo poleg tega tudi nalogo, da sortirajo žito po velikosti in teži zrnov, ki pridejo za setev v poštev. Dognano je namreč, da cimijo rastejo in se razvijajo dobro samo izbrana težka semena. S čistilnico izčiščeno in izbrano žito se seje nekoliko bolj redko in ima poleg tega to prednost, da je čisto od plevela in da rodi mnogo boljše, torej da več pridelka, kakor neizčiščeno in neizbrano seme.

Take čistilnice bi ne smele manjkati v nobeni občini in nobeni vasi, zakaj izdatki, ki jih je za tak stroj treba, zlasti ako se nabavi potom zadruge, ali za več kmetovalcev skupno, se izplačajo že v par letih s tem, da se njive izčistijo plevela in pridela več in boljšega žita. Prevažanje stroja za čiščenje (trijerja) se ne priporoča, ker se pri tem lahko marsikaj pokvari, v drugo pa bi utegnili nastati iz tega tudi prepiri; zato naj bi se stroj postavil v kakem suhem, pripravnem in vsem članom dostopnem prostoru. Nabavi naj se vedno „Universaltrieur“, na katerem se lahko čistijo različne vrste semen, ne da bi trebalo zamenjati rešet. Tudi je poskrbeti, da bo pri uporabi čistilnice vselej navzoč kdo, ki zna s strojem dobro ravnati, ker je drugače treba vednih popravil, pa tudi s čiščenjem samim se česče ne doseže pričakovane uspeha, ako ni poleg človeka, ki zna stroj uravnati.

Podpirajte našo stvar!

RAZNE VESTI

Tudi židje se sklicujejo na st.-germansko pogodbo. Neka občina na Avstrijskem je sklenila, da se ima potnikom nearijskega pokolenja (židom) omejiti dovoljenje za bivanje v občini na 24 ur. Proti temu sklepu „ki nečuveno zasmehuje zakone te zvezne države in poleg tega nasprotuje določbam st.-germanske pogodbe o varstvu manjšin“ so se dunajski židje pritožili, kakor poroča „Neue Freie Presse“ z dne 26. julija t. l. v odločnem protestu na zveznega ministra za notranje zadeve, prepis tega protesta pa poslali v vednost zveznemu kancelerju Schobru. Torej tudi židje plešejo okoli st.-germanske pogodbe. Gotovo je, da jo bodo znali bolje izrabiti kot mi.

Koliko židov je na svetu? Konec leta 1920 so naračunali skupno 13½ milijonov židov na svetu. Na Evropo jih odpade 10½ milijonov, Azijo 780.000, Afriko 475.000, Ameriko 1.780.000, Avstralijo 20.000. Država, ki šteje največ židov, je Poljska, namreč 3.300.000 = 11%; najmanj Portugalska s 600 = 0,01%; nadalje ima židov: Angleška 280.000 = 0,25%, Francoska 130.000 = 0,3%, Italija 40.000 = 0,1%, Nemčija 550.000 = 0,9%, Avstrija 350.000 = 5,4%, Čehoslovaška 360.000 = 2,7%. V Palestini, kjer hočejo osnovati svojo državo, živi jih 80.000 = 8,8%, v Združenih državah 1.600.000 = 1½% itd.

Španski poraz v Maroku. Španski čete so utrpeli občutljiv poraz pri trdnjavi Melilla, ker so se marokanska plemena čez noč spuntala ter napadla in obkolila Špance. Nekteri

španski listi hočejo zvrniti krivdo na nemške častnike, ki baje učijo in vezbajo Marokance.

Kako se obvaruješ tifusa in griže.

Bodi vedno snažen in umit; pred vsako jedjo in kadar prideš iz stranišča, si umij z vodo in milom roke; ne primi nikdar jedi z umazano roko. Sadje moraš vedno dobro umiti in olupiti predno ga zaužiješ, istotako moraš salato zelo dobro umiti. Pazi strogo na snago v hiši in okoli hiše; stranišča in gnojšča je treba večkrat na teden dobro posuti z živim apnom.

Ne hodi v hiše, kjer leži bolnik bolan za tifusom ali grižo, dokler ni ozdravljen in ni hiša razkužena. Bolnik mora ležati vedno sam v svoji lastni sobi. V to sobo ne sme stopiti nihče drugi kakor samo oseba, katera streže bolnika. V bolniški sobi mora biti vedno pripravljena a) posoda s 3% lizolovo raztopino (2 žlici lizola na en liter vode), v kateri se mora oseba, ki streže bolnika, vselej umiti roke, kadar se je dotaknila bolnika, postelje, nočne posode itd., b) posoda z živim apnom, katerega se primeša eno dobro pest odpadkom bolnika; kajti v blatu in vodi se nahaja največ povročiteljev tifusa in griže.

Vsi prebivalci okužene hiše morajo uživati samo kuhana jedila in piti samo prekuhanu vodo. Pokončavati se mora muhe in drugo mrčes, katera prenaša kali od nesnage na človeka in jedi.

Listnica upra ništva.

Našim naročnikom. Vsem našim naročnikom, zlasti pa onim, ki reklamirajo, naznanjamo, da pošiljamo naš list redno vsem naročnikom in da zadene vsa krivda pošto na Koroškem. Sicer pa opozarjamo na članek v 21. št. „Koroškega Slovence“. Po možnosti pošiljamo reklamirane številke še enkrat.

Upravištvo.

LIDOVA KNIHTISKARNA

SE PRIPOROČA ZA HITRO, OKUSNO IN CENO IZDELAVO VSAKOVRSNIH DRUŠTVENIH, TRGOVINSKIH IN DRUGIH TISKOVIN, VABIL, OKLICEV I. T. D.

WIEN V., MARGARETENPLATZ 7

Francišek Čermák,

DUNAJ V.,
Mittersteig 22-15
priporoča svoj zavod
za izdelovanje
angleških in
dunajskih
pian in pianin
(klavirjev).
Tudi export!